

ČASOPIS PRACUJÍCÍCH RESORTU HUTNICTVÍ, STROJÍRENSTVÍ, ELEKTROTECHNIKY

NAŠIM LIDEM

Několik úvah na téma volný trh a životní prostředí zaznělo začátkem února v demokratickém klubu Milénium, který pořádá Tis v Malostranské besedě v Praze. Ing. Jaroslav Stoklasa zde prezentoval myšlenky s časovou platností mnohem delší, než má řada rádooby senzací, které s tak velkým zalíbením přináší bulvární tisk. Představil se jako „ekologický ekonom“ svěžími postřehy a náhledy na životní prostředí ze zorného úhlu, který je zpravidla cizí „čistokrevným“ ekologům i „stoprocentním“ ekonomům. Své úvahy opřel o kvalifikovanou analýzu vývoje průmyslu na československém území. Po válce jsme zůstali jednou z mála nepoškozených zemí se vzdělanou pracovní silou. Odmítnutím Marshallova plánu jsme se však připravili o možnost zavést moderní technologie. Bez zajímavosti nebyl fakt o čtyřnásobném nárůstu zbrojní výroby mezi roky 1948 a 1953. V této době a v letech následujících byly zvlášť oddělením cen od tržního principu vytvořeny ekonomické předpoklady současné tristní situace v životním prostředí, označované dnes běžně — zato však mylně — slovem ekologie.

Návrat ke světovým cenám lze urychlit zapojením lidí, kteří jsou schopni pracovat a myslit skutečně ekonomicky (tj. především tržně) a kteří nepíjí na pseudoekonomických konstrukcích a na žonglování s fondy v houští vyhlásek a směrnic. Tak jako vloni vznikla a dnes přirozeně ochabuje revoluční euforie, tak se postupně rodí i euforie podnikatelská a soukromnická. Lidé jsou vpuštěni do dlouho zapovězeného světa, ve kterém hodlají uspokojit svoji podnikavost, pracovitost a ochotu zdravě riskovat i nést odpovědnost. To vše samozřejmě s vidinou nejvyššího zisku. Tím se vytváří nový rozpor, který si ještě neuvědomujeme, protože zatím kolem sebe nevidíme jeho markantní důsledky: rozpor mezi téměř nekontrolovaným a těžko kontrolovatelným individuálním producentem a prostředím.

Jako zastánce myšlenek biosofie (životní moudrosti), které prosazuje právě Tis, si dovoluji zdvihnout varující ukazovák v době, kdy je ještě čas usměrnit věci tak, abychom předešli příčinám možných devastací.

Podívejme se tedy na tento problém biosoficky, pro mnohé snad „trochu na rubu“. Maximální finanční zisk vede i k neúměrnému nároku na vstup — na lidi, okolí a prostředí. Jako nejvýhodnější se jeví z hlediska krátkodobého — řečme posttotalitního: vyrabuj a odejdi. Zůstává otázka, co je skutečně nejvýhodnější — zda nejvyšší okamžitý finanční efekt, nebo optimální dlouhodobě stabilní efekt při zachované rovnováze a nejvyšší možné obnovitelnosti zdrojů — lidských i přírodních. Možnost vydat se druhou cestou začíná hledat i „západ“, na který se tak rádi v mnoha otázkách odvoláváme jako na nejvyšší autoritu.

Řešení, jak motivovat skutečnou optimalizaci (maximalizaci a gigantománii jsme trpěli už dost dlouho) se nabízí jednak v úpravě vnějších podmínek (daňový systém, právní normy a vztahy, usměrnění konkurence), jednak individuálním přístupem a výchovou, nad kterou dosud dožívající systém nedůvěry lámal hůl. O tom, že je schůdná i tato cesta, svědčí mimo jiné i první soukromý galvanisér, který bude podnikat s dostatečným ziskem bez dopadu na životní prostředí (!) a za tím účelem už navázal kontakt s ústředím (Tisu) nezávislého sdružení přátel přírody.

Stane se ukázkovým příkladem?
? *Josef Hejnic*

S ROSTISLAVEM ŠTICHOU O SEKCI PRACOVNÍKŮ UČILIŠŤ
A UČNOVSKÝCH STŘEDISEK

PŘED CELOSTÁTNÍM SETKÁNÍM

„Nechceme hájit jen pedagogy, mistry a další zaměstnance učilišť, jde nám především o žáky, a jejich zájmy. Vždyť už dnes se některé podniky zřikají svých vyučenců.“ řekl mi předseda ZV OS Kovo Učebního závodu ČKD v Praze 9, Rostislav Šticha, jeden ze čtyř členů přípravného výboru Sekce středních odborných učilišť a středisek praktické výuky, která v těchto dnech v našem svazu vzniká.

Sekce byla vyhlášena v průběhu mimořádného sjezdu kovoprůmyslu z iniciativy pražských delegátů. Původně se k ní hlásilo čtrnáct zástupců učilišť, v průběhu sjezdového jednání se připojilo dalších dvanáct. Všichni se společně dohodli na založení sekce SOU a SPV, která by řešila specifické problémy učilišť a učnovských středisek bez vlivu rezortních metodických orgánů. Dohodli se i na ustavení výboru, který by vypracoval programové zásady sekce a svolal celostátní setkání pracovníků učilišť odborového svazu KOVO.

„O tom, v jakém stavu je dnes učnovské školství a školství jako celek, se snad ani nemusím zmínovat,“ pokračuje Rostislav Šticha.

„Problémů je víc než dost. Nevyhovuje nám dvoukolejnost řízení učitelů, mistrů a vychovatelů (ekonomická i metodická). Problematikou je nízký věk žáků (nezáměstnanost, úmrtí) o zaměstnání dětí, ale vyučenců od nás odchází zpravidla v sedmnácti a není tudíž po určitou dobu svéprávný vykonávat profesí, které se vyučují. Nevyhovují nám délka odborného rozvoje, stejně jako označování kvalifikace toho či onoho profesního oboru (rozdílná označení v učilištích a závodech způsobují nesrovnalosti v odměňování čerstvých vyučenců a jejich následný odchod po nevyužití kvalifikace). Je tu řada nevyhovujících právních předpisů, které kdysi svěprávná učiliště přeměnila v jakési „popelky“. Musíme prosit o každou korunu a téměř každý sebevýznamnější krok posvěcují řadou razítek „příslušné“ orgány.“

Výbor sekce (a vedle Rostislava Štichy jej tvoří Jiří Svejkovský ze SOU elektrotechnického Křížák v Praze 5, Jaroslav Kott ze SOU hutnického v Třinci a Jozef Hučko ze SOU strojírenského v Medzilaborcích) vypracoval ve velice krátké době návrh zásad programu a ten rozeslal k posouzení na všechna učiliště spadající do FMHSE.

„Náš program lze shrnout do několika bodů. Hlavním úkolem sekce bude prosazování samostatnosti a právní subjektivity učilišť, v nezávislosti na plnění plánů závodů, které jsou jejich zřizovateli. Chceme prosazovat i změny všech současných právních předpisů, které brání kvalitní výuce učňů (včetně úpravy soustavy učebních oborů v návaznosti na dělnická povolání a vydávání výučních listů), chceme požadovat materiální technické a finanční zabezpečení v nových ekonomických podmínkách (včetně nezávislosti v plnění plánu práce). Našími dalšími úkoly je prosazování lepších podmínek pro přípravu učňů na učilištích i pro práci pedagogických pracovníků včetně jejich odměňování, vytváření podmínek pro snižení ztrátovitosti umožněním tvorby zisku a poskytování služeb, a zasazování se o společenské ocenění práce výchovných pracovníků.“

Podle dalších slov Rostislava Štichy by sekce měla vytvořit jakýsi výbor složený ze zástupců učilišť Čech, Moravy a Slovenska, který by byl poradním orgánem jak pro učiliště, tak pro ústřední výbor OS, jeho předsednictvo a plénum (mimořádně — v plénu nemají učiliště žádného zástupce). Pokud by se v ÚVOS kovo jednalo o učnovské školství, člen výboru nebo předseda sekce by měl být na toto jednání zván. Sekce by tak chtěla prostřednictvím svazu situaci mapovat, případně by podávala návrhy na jednotlivá řešení (např. právních předpisů apod.). Sekce bude vycházet z programu a usnesení ČsOS kovoprůmyslu, chce být „pomocnou rukou“ vedení svazu a současně přes něj působit na příslušná ministerstva (školství, HSE, práce a sociálních věcí).

Prohlížím si seznam učilišť v resortu, některá jsou na lístku zaskřítnuta, ta se už do sekce přihlásila. SOU VSŽ Košice, ZIS Košice, BEZ Bratislava, Třinecké železářny, Křížák Praha, ČKD ÚZ Praha, ZIS Martin . . . většina učilišť se ale doposud nepřihlásila.

V působnosti svazu kovo existuje 203 učilišť se zhruba 140 tisíci žáky. Myslíte, že se k vám přihlásí všechna učilištní zařízení?, obracím se na pana Štichu.

„To se uvidí na valné hromadě, ale podle mne učiliště jako taková snad ano. Ale jejich zaměstnanci . . . jak už jsem řekl, existuje tu dvoukolejnost řízení. A část učitelů a vychovatelů například inklinuje k odborovému svazu školství (což prokázalo nedávné fórum středoškolské mládeže v Praze pořádané Občanským fórem), a mají na to plné právo. Myslím si ale, že učiliště by měla bezvýhradně spadat pod podniky a tím i pod resortní odborové organizace (svazy). Učňi musí být situováni k závodům, měl by v něm zapouštět kofeny, a to se týká (alespoň dle Baťova modelu „úspěšného učnovského školství“) i pedagogů, učitelů, vychovatelů a mistrů. Ono to souvisí s vytvářením učebních plánů, se zajišťováním strojního parku a s celou škálou dalších problémů, včetně odměňování učitelů apod.“

Co dodat? Sekce SOU a SPV je teprve na počátku své cesty. Nebojím se říci, že zatím hledá svou tvář (návrh zásad programu je ještě otevřený k diskusi), hledá i své příznivce. První krůček by měla absolvovat na celostátním setkání delegátů sekce 24. března v Domě kultury kovoprůmyslu na Smíchově v Praze.

Jaromír DOČKAL

Rehabilitace bývalých funkcionářů ROH

V souvislosti s ustavením komise pro rehabilitaci funkcionářů postižených v letech 1968–69 a v souladu s usnesením mimořádného sjezdu Československého odborového svazu pracovníků kovoprůmyslu sdělujeme příslušným funkcionářům, že se mohou přihlásit u rehabilitační komise na adresu: JUDr. Jaroslav Jakubka, Praha 3, nám. A. Zápotočského 2.

ČÍTAJTE KOVÁKA

- **Prinášáme** sáhrnné aktuální informace o situaci v odborovém svazu KOVO
- **Uverejňujeme** dokumenty, vyhlášky, změny zákonů
- **Informujeme** o řešení mzdových a sociálních problémů, o situacích v rezortě FMHSE
- **Predkladáme** prognostické studie o budoucnosti rezortu
- **Zoznamujeme** s kováckými odborovými organizáciami v zahraničí
- **Ponúkame** priestor pre pripomienky kovákov, miesto pre podnikovú a odborovú inzerciu (uverejníme do týždňa)

Čítajte Kováka! Objednajte si ho na adrese: Administrácia Práce, Václavské nám. 17, 112 58 Praha 1. Telefón 235 37 32, 235 40 08.

Jak uvolňovat pracovníky pro výkon funkce

Uvolňování pracovníků pro výkon funkce v základních organizacích a stanovení výše jejich odměny se řídí vyhláškou 172/1973 Sb., kterou uzavřelo Federální ministerstvo financí a ÚRO dne 20. 12. 1973. Tato vyhláška stanoví jednak kolik funkcionářů může být v základní organizaci uvolněno pro výkon funkce s ohledem na počet členů ZO, dále způsob určení odměny těchto funkcionářů. Výjimky z uvedené vyhlášky schvalovaly příslušné ústřední výbory odborových svazů po projednání s KOR.

Všesvazový sjezd ukončil činnost ROH a všech všeodborových orgánů, a na první místo v rozhodování postavil v souladu se stanovisky všech svazů základní organizace. Po zvážení okolností rozhodlo předsednictvo delegovat základním organizacím své pravomoci z § 9 uvedené vyhlášky, rozhodovat o výjimkách z ustanovení § 3, odst. 2, písm. a) až d), a § 4, odst. 1. a 2, týkající se počtu uvolněných funkcionářů a výše jejich odměn. Přijalo na svém zasedání toto usnesení:

Předsednictvo ČSOS pověřuje členské schůze (konference) ZO odborového svazu kovoprůmyslu schvalovat výjimky z vyhl. 172/1973 Sb. v otázkách počtu funkcionářů a výše jejich odměn až do doby novelizace této vyhlášky, popř. jejího zrušení.

Při projednání musí být dodrženy tyto zásady:

1. Členská schůze (konference) projedná a schválí každého uvolněného funkcionáře a pracovníka včetně konkrétní výše jeho odměny samostatně.

2. Finanční prostředky na hrazení odměn funkcionářů a technicko — administrativních pracovníků ZV budou použity zásadně z rozpočtu základní organizace.

3. Součástí návrhů na výši odměny bude i stanovisko RK základní organizace, která tím garantuje, že ZO má dostatek finančních prostředků, a že náklady na úhradu odměn funkcionářů a mezd ostatních pracovníků nebudou na úkor nákladů potřebných na péči o členy základní organizace.

4. ZO bude pouze informovat ÚV ČSOS o změně počtu uvolněných funkcionářů a pracovníků.

Tyto zásady se vztahují i na uvolňování funkcionářů a pracovníků podnikových výborů v odborovém svazu kovoprůmyslu s tím, že právo rozhodovat má podniková konference (členská schůze); stanovisko předkládá RK podnikového výboru.

Bez odborníků se neobejdeme

PROBEROU SE MINISTERSTVA Z HLUBOKÉHO SPĀNKU?

Máme pro životní prostředí fundované odborníky? Takovou otázku jsem si položil po různých jednáních na národních výborech několikrát a dospěl jsem k závěru, že ne. Dnes, kdy se problematika životního prostředí dostává do popředí (vzniklo ministerstvo životního prostředí, vznikla Strana zelených apod.), neexistuje zatím žádná střední ani vysoká škola zaměřená výhradně na životní prostředí. Jakousi „vlastovkou“ je sice postgraduální studium životního prostředí na Vysokém učení technickém v Brně, odkud letos vyjde prvních jedenáct absolventů, ale ti situaci u nás zřejmě nezachráně.

V zahraničí, například v NSR, v Anglii, USA apod., mají systém vysokého školství životního prostředí nejen zaběhlý, ale také patřičně propracovaný. Existuje tu tzv. nižší stupeň studia, v němž posluchač během dvou let získá základní ekologické poznatky

o životním prostředí jako celku. (Rada lidí se domnívá, že životní prostředí má vazbu jen na čistou vodu, vzduch či země, nicméně jeho spektrum je mnohem širší. U nás zatím neexistuje zákon o životním prostředí, v této souvislosti se vychází ze zákona o zdraví lidu — č. 20/86 Sb., a z něj se odvíjí deset složek ž. p.)

Existuje i vyšší stupeň. Během něj (jde vlastně o jakousi nadstavbu předcházejícího studia) se posluchač specializuje (daný obor si volí sám) a získá titul (Umwelt - inženýr). Tito absolventi jsou dnes vyhledávanými odborníky, o čemž svědčí nabídky v inzertních rubrikách nejrozmanitějších časopisů a novin v zahraničí.

Jak to vypadá u nás? Na příslušných místech, které by měla nebo mohla do životního prostředí zasahovat, sedí lidé, kteří nemají o životním prostředí ani zájmu. Vyslovte-li před nimi slovo skládka, představí si neuvěřitelně

ru, do které se dá nasypat všechno, bez ladu a skladu. Jen málokdo z těchto lidí ví, že skládka je vlastně ekologická stavba (dokonce pro ni platí vyhláška SK VTR č. 5/87 Sb. o provádění staveb). S těmito „rádobyoborníky“ například z příslušných odborů národních výborů je pak velice těžké diskutovat. Neuvědomují si, že například divoká skládka (a tyto skládky u nás zabírají asi 200 tisíc hektarů půdy) může znečistit vodu v širokém okolí (kontaminovaná voda putuje po spádu někdy i několik desítek kilometrů), neví, že skládka produkuje bioplyn apod.

Tito lidé — a neváhám použít označení laici — odpad prostě likvidují, přestože slovo „likvidace“ ve slovníku životního prostředí nenajdete. Odpad dnes totiž není odpadem, ale druhou surovinou, která se dá dobře využít. Vyslovte-li před nimi slovo skládka, představí si neuvěřitelně

Mohl bych pokračovat dál, mohl bych na adresu lidí zodpovědných za životní prostředí snést řadu výtek a připomínek, ale kritika sama o sobě nic neřeší. Pokusil jsem se jen naznačit, jaká je v této oblasti situace. Pokusím se také stručně shrnout, co je potřeba ke zlepšení tohoto stavu.

Takže, co potřebujeme? Kvalifikované odborníky na svých místech. Ty dnes nemáme. A tak by se mělo co nejdříve probrat z „hlubokého spánku“ jak ministerstvo školství, tak ministerstvo pro životní prostředí. Co nejdříve totiž musíme zavést střední průmyslové školy životního prostředí a ekologům musíme otevřít i vysoké školství. Např. na VUT v Brně, které má v tomto směru už určité zkušenosti, by mohlo být zavedeno denní studium životního prostředí. Jen tak máme šanci získat fundované odborníky, kteří by byli zárukou kvalifikované práce v tak zkoušené oblasti, jakou je životní prostředí. Jindřich NESVADBA

Novým předsedou odborové organizace v TOS Olomouc byl zvolen Hugo Hrabčík. Musíme zdůraznit, že to pro 1000 pracovníků podniku dělá dobrovolně při své funkci vodohospodáře. Setkali jsme se několik dní po ustavujícím sjezdu pracovníků v kovoprůmyslu a naše diskuse se pochopitelně musela zaměřit právě k němu.

„Hodně se hovořilo o sekcích, ale nezdá se mi dost ujasněná koncepce. V základní organizaci nebudou potřeba a odbornou tematiku by asi nevyřešily. Na úrovni našeho ústředního výboru však budou nezbytné.“

Po návratu z jednání jsem našim pracovníkům vysvětloval, že se objevila nejednotnost názorů, zejména postoje někte-

Hlas nového funkcionáře

rých delegátů ze Slovenska a Brna směřovaly ještě k většímu rozčlenění naší nejsilnější a největší odborové organizace. Náš svaz se nepodařilo rozdrobit a síly odborářů se neroztříštily. Nejvíce mě mrzí, že se nepodařilo prosadit návrh, aby 3 % mzdových prostředků patřily do FKSP. Zarazil mě i přístup vládních představitelů; pan Miller jako ministr zatím toto nerespektuje. Nakonec i celá vláda jednala bez účasti odborářů o tak důležité otázce.

„Co nám řeknete ke stanovám?“

„Lidé k nim měli dost připomínek. Podle mě však byly zpracovány celkem slušně a neviděl jsem potřebu změn. Spíše se provedla jen drobná formulační upřesnění nebo jazykové úpravy.“

Měl byste zájem osobně se podílet na práci z některých sekcí, které by měly postupně vzniknout?

„Pro dobrou věc jsem ochoten udělat cokoli, i když mi tolik neslouží zdraví. Jenže při své práci a funkci zároveň mi nezbývá dost času. Stále více cítím, jak moc mě zatěžuje administrativní a nad ní se musíme v odborech zamyslet.“

—rd—

Seminář k novým odborům

Seminář k postavení a úloze československých odborů v nových politických a ekonomických podmínkách a k dalším směrům rozvoje odborové práce se uskutečnil 21. února 1990 v pražském hotelu Budovatel. Bývalí pracovníci Institutu ROH za spolupráce teoretického — výzkumného pracovníce Ústřední odborové školy předložili účastníkům semináře jako diskusní materiál studii, obsahující pohledy na odborovou činnost v budoucnu, východiska k formování odborové struktury a rozvoji vnitrodoborové demokracie a další náměty k zamyšlení.

V neformální diskusi pracovníci z teorie i praxe odborů hovořili o svých názorech a zkušenostech z vytváření nových odborových svazů a úkolech nezávislých odborových svazů při obhajobě a prosazování zájmů pracujících a jejich aktuální podobě. Pozornost se soustředila i na posouzení představy premiéra Čalvy o trojúhelníku, jehož strany tvoří vláda, odbory a podnikatelé.

Bylo zdůrazněno, že je třeba čerpat nejen z poznatků let 1966 — 1969 a období po roce 1945, ale i z dávnější historie, kdy se zakládaly stávkové fondy. Současně se nevzdát v možnostech, k nimž se odbory v uplynulých letech dopracovaly, i když vlivem byrokracie a politického područí jich nevyužívaly. Vyzdvížena byla potřeba vysoké odbornosti odborového aparátu, efektivnosti informačního systému a prognóz společenského vývoje pro práci odborů. Hovořilo se o podobě nových orgánů, které neporučují základním organizacím a nejsou strážákem, ale mluvčím odborářů, který prosazuje jejich zájmy; o vytváření odborového servisu místo okresních odborových rad, o vztahu odborů a samosprávných orgánů v podnicích, o založení odborové banky a o řadě dalších otázkách. Mimo pozornost nezůstaly ani návrhy dokumentů připravované pro jednání sjezdu, novela zákona o podniku a další.

Téměř 70 účastníků semináře se zájmem sledovalo diskusi, do níž se mnozí zapojili. Ze semináře bude zpracován sborník, který účastníci semináře obdrží a další zájemci si jej mohou do 20. března 1990 objednat u TVP Ústřední odborové školy Praha 2, Francouzská 4, PSČ 120 00. TVP Ústřední odborové škol

V novém dokumentu stanov se dále ve struktuře svazu řeší úloha a postavení základních organizací. V organizacích, ke je více než 30 členů se zpravidla volí závodní výbor odborového svazu a pro kontrolu finančního hospodaření volí základní organizace revizní komisi. Základní organizace s méně než 30 členy volí závodního důvěrníka. V těchto organizacích vykonává závodní důvěrník působnost závodního výboru. Kontrolu hospodaření svěřuje základní organizace minimálně dvěma členům.

Nejvyšším orgánem základní organizace je členská schůze (nebo konference), ta schvaluje zásady hospodaření a rozpočet základní organizace a kontroluje použití finančních prostředků. Členská schůze také rozhoduje o uvolnění funkcionářů a pracovníků základní organizace pro výkon funkce a o výši jejich platu. Přitom se základní organizace řídí vyhláškou federálního ministerstva financí č. 172/1973 Sb.

Mezi významnou část stanov odborového svazu patří článek 10. o postavení závodní základní organizace (závodního důvěrníka). Závodní výbor je v souladu se zákony vybaven právomocí spolupřezhodování, rozhodování a kontroly v otázkách pracovních, mzdových, ekonomických, sociálních a hmotných podmínek pracujících. Z pověření základní organizace hospodářský závodní výbor s finančními prostředky podle schváleného rozpočtu, uzavírá hospodářské smlouvy a jedná se státními, hospodářskými a jinými orgány. O výsledku hospodaření s finančními prostředky informuje členskou schůzi (konferenci).

Stanovy zakotvují úlohu a postavení nejvyšších orgánů svazu. Nejvyšším orgánem odborového svazu je sjezd odborového svazu, který je svoláván podle potřeby základních organizací, nejméně však jednou za 5 let. Mimořádně je sjezd svoláván z rozhodnutí ústředního výboru a ústřední revizní komise, nebo pokud o to požádá většina základních organizací.

Sjezd odborového svazu projednává a schvaluje zprávu o činnosti ústředního výboru a zprávu revizní komise. Dále schvaluje program pro další činnost odborového svazu. Projednává a schvaluje stanovby odborového svazu, případně úpravy stanov pro další činnost odborového svazu. Stanovy základní principy organizační struktury a výstavby odborového svazu. Projednává a schvaluje vytváření všech fondů svazu, včetně stávkového fondu a pravidel jejich využití. Sjezd volí ústřední výbor odborového svazu a revizní komisi.

Ve článku 12. stanov odborového svazu je zakotveno postavení ústředního výboru odborového svazu pracovníků kovoprůmyslu. Ústřední výbor je rozhodovacím a řídicím orgánem celé činnosti odborového svazu v období mezi sjezdy. Pro vykonávání této funkce je vybaven právní subjektivitou. Ústřední výbor je představitelem odborového svazu při jednání s ústředními, stát-

STANOVY

základní zákon života odborového svazu

ními a hospodářskými orgány i s ostatními svazy a celostátní všesvazovou ústřednou. Je představitelem odborového svazu při jednání na mezinárodní úrovni.

Stanovy určují další postavení ústředního výboru odborového svazu. Ústřední výbor ze svého středu volí — předsedu, místopředsedy a předsednictvo pro řízení práce mezi plenárními zasedáními ÚVOS. Schvaluje — sekretariát a tajemníky pro řízení běžných prací organizační a výkonné povahy. Ústřední výbor v úzké součinnosti s základními organizacemi připravuje a vypracovává zásadní stanoviska a iniciativní návrhy svazu k jednání se státními a hospodářskými orgány.

Ústřední výbor odborového svazu ve své působnosti rozhoduje o otázkách, týkajících se zájmů, které není možno řešit v rámci pravomocí a samostatného rozhodování základních organizací. To v praxi znamená, že pokud většina členů základních organizací, či nižších orgánů vsloví s usnesením vyššího orgánu nesouhlas, je tento orgán povinen se tímto usnesením zabývat, a jestliže nepřijme stanovisko většiny jím reprezentovaných členů a orgánů, je nucen odstoupit a zorganizovat nové volby.

Práva základních organizací jsou podle stanov vysoká. Základní organizace může ze závažných důvodů odvolat člena ústředního výboru odborového svazu, který je jejím členem, pokud s tímto vysloví souhlas nejméně 75 % členů. V takovém případě je základní organizace povinna zorganizovat do 1 měsíce členskou schůzi (konferenci) mandátního obvodu, na které bude zvolen náhradník. Odvolání může také provést i nadpoloviční většina zástupců mandátního obvodu, která také současně zvolí náhradníka na uvolněné místo.

Ústřední výbor odborového svazu má právo hospodařit s finančními prostředky a fondy odborového svazu dle zásad schválených sjezdem odborového svazu, projednává výsledky hospodaření odborového svazu a schvaluje rozpočet orgánů odborového svazu. Ústřední výbor po vyčerpání všech prostředků jedná se zaměstnavateli (vládou) na základě požadavků základních organizací vyhlášené celosvazovou stávkou, jako krajní prostředek odborové organizace na ochranu práv svých členů. K tomu účelu ustavuje stávkový výbor.

Stanovy odborového svazu ukládají ústřednímu výboru celou řadu dalších úkolů, týkajících se přípravy funkcionářů, informačních služeb a publicistické činnosti.

K realizaci programu odborového svazu ústřední výbor koordinuje činnost základních organizací, poskytuje jim potřebné informace a konkrétní pomoc. Potvrzuje ustavení nových základních organizací a vydává jim organizační čísla, zároveň vede evidenci organizací a členů. Ústřední výbor svolává sjezdy a konference odborového svazu.

Důležitou pasáží stanov je výstavba orgánů odborového svazu, která je budována na výrobním a profesním principu, při respektování federativního uspořádání státu. Základní organizační struktura stanoví dva stupně řízení. Základní organizace odborového svazu, které mají možnost pracovat na bázi členských a odborových úseků. Přitom může výbor základní organizace postoupit část svých práv členským výborům, případně odborovým úsekům.

Nejvyšším orgánem odborového svazu je ústřední výbor, při něm pracují profesní sekce. V sekcích budou připravovány významné úkoly k řešení, které se stanou podkladem pro jednání orgánů ÚV ČSOS. Dále je stanoveno, že ústřední výbor svazu je volen na sjezdu podle volebního řádu. Přitom členové ústředního výboru, zvolení v jednotlivých republikách, tvoří českou a slovenskou komoru. Posláním a právem obou komor je samostatně jednat, vyjadřovat se a přijímat stanovisko k otázkám, týkajících se vybraných členů a organizací odborového svazu jednotlivých republik. Dále ke vztahu k státním, hospodářským, odborovým a jiným orgánům v příslušné republice.

V případě potřeby řešení specifických problémů a otázek, týkajících se členů na území jen České, či jen Slovenské republiky, se provádí oddělené hlasování členů ústředního výboru z těchto republik (tzv. zákaz majorizace), a dále v případech sporných otázek ve vztahu k celosvazovým (federálním) problémům se provádí rovněž oddělené hlasování, pokud o to požádá jedna z obou komor.

Dále je stanoveno, že na základě specifických potřeb a zájmů členů odborového svazu mohou být za organizační pomoci ústředního výboru tvořeny regionální, oborové a profesní sekce. Po-

die potřeby bude ústřední výbor vytvářet odborové komise. V místech s vysokou koncentrací základních organizací a členů, mohou být dle potřeb základních organizací vytvářena vysunutá pracoviště ústředního výboru odborového svazu, s minimálním počtem aparátů.

Stanovy odborového svazu věnují také značnou pozornost otázkám finančního hospodaření. Vychází z toho, že odborový svaz provádí samostatnou finanční politiku. Přitom se řídí finančním řádem, který schvaluje sjezd svazu. Hlavním zdrojem příjmů jsou členské příspěvky, jejich výši stanoví sjezd odborového svazu. Jejich rozdělení mezi základní organizace a vyšší svazový orgán schvaluje sjezd. Tyto finanční prostředky slouží k uspokojování zájmů a sociálních potřeb členů a k financování činnosti odborových orgánů a jejich zařízení.

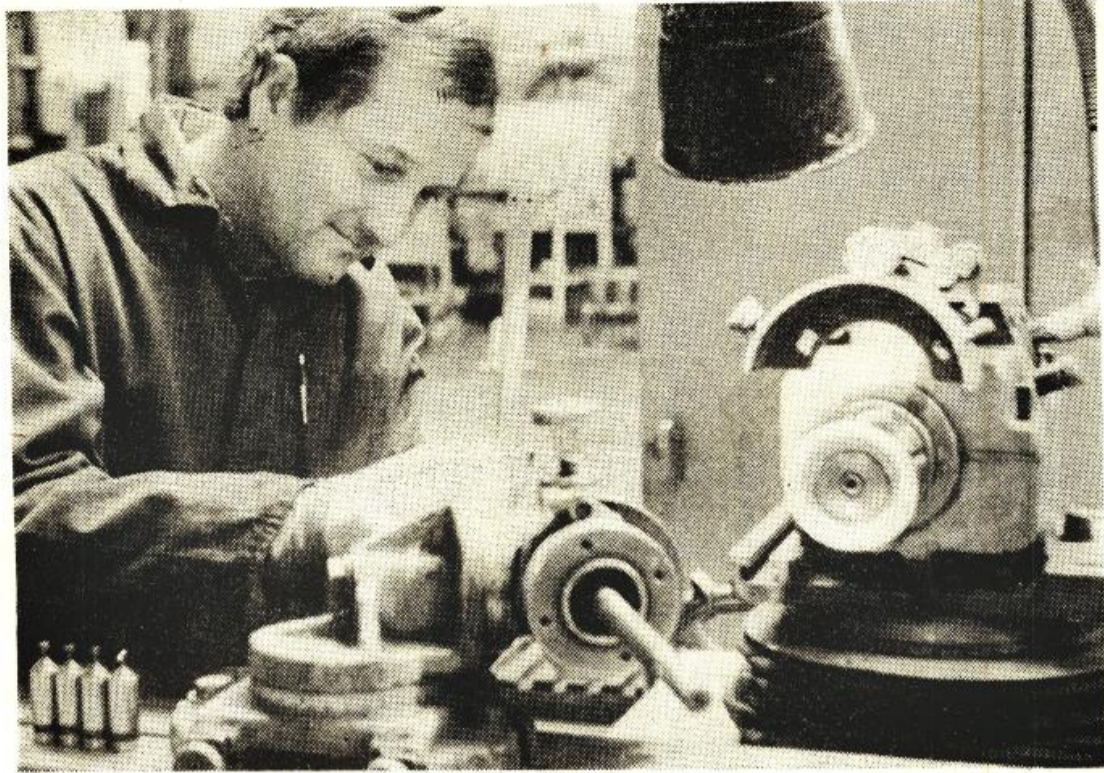
Dále je stanoveno, že pro plnění úkolů základních odborových organizací a k zabezpečení péče o členy a pracující se využívá fond kulturních a sociálních potřeb, případně podpůrné fondy, podle platných předpisů, kolektivních smluv a dohod. Základní organizace a vyšší svazové orgány zabezpečují svou činnost podle schváleného rozpočtu. Kontrolu hospodaření provádí revizní komise příslušného orgánu.

Odborové orgány a základní organizace pro plnění zabezpečování potřeb a zájmů členů, k upevnění samostatnosti a sociálních jistot mohou vytvářet další fondy, jako je fond provozních a investičních prostředků, rezervní fond, stávkový fond, na dotace cen a poukazů na výbĚrovou a svazovou rekreaci. Na úrovni základních organizací se mohou vytvářet i podpůrné fondy v případě, že to schválí členská schůze, nebo konference. Metodické pokyny a zásady hospodaření a revize pro orgány a základní organizace schvaluje plenární schůze odborového svazu.

Stanovy zakotvují činnost revizních komisí, které jsou zodpovědné za hospodaření odborových orgánů a základních organizací. Revizní komise skládají účty ze své činnosti těm orgánům, které je zvolily. Revizní komise se řídí ve své činnosti stanovami odborového svazu, usnesením členských schůzí a konferencí.

Stanovy odborového svazu kováku nabyly platnosti schválením na mimořádném sjezdu. Byly schváleny jako prozatímní s tím, že platí do schválení nových stanov řádným sjezdem v roce 1991. Jsou platné pro všechny orgány, organizace a členy svazu.

Stanovy odborového svazu musí být dodržovány a plněny všemi orgány, organizacemi a členy; jediné tak mohou značně ovlivnit programovou a akční jednotu odborového svazu při plnění náročných úkolů mimořádného sjezdu kováku a stanou se účinným nástrojem k dosažení cílů v demokratizačním procesu společnosti. —BMJ—

V ZTS Gelnica nástrojář Ondrej Šima vyrábá nožové nástroje.

Foto: L. Svetoň

MALÝ POHLED DO ZTS V GELNICI

V posledných rokoch sa mnohé okolo ZTS v Gelnici zamotalo. Sprvu patrili pod ZTS Brno, to dokonca dodnes hlása veľký neónový nápis na jednej z výrobných hál, potom sa dostali pod krídla ZTS Košice a pomerne krátko nakoniec patria pod novoutvorený kombinátny podnik ZTS Prakovce. Dádnosť však stále platia viaceré kooperačné väzby s brnenským podnikom, o košickom už ani nehovoríme. Najmä v nákladovej časti to gelnické závodú spôsobuje potiaže. Technologické postupy tiež nie sú reálne upravené. Za obdobie pri ZTS Košice sa gelnickým strojárom podarilo zaistiť dostavbu závodú, lepšie povedané rozhodnúť túto dostavbu v rozpočtovom náklade 45,20 milióna krún. Dostavbou by sa mali vyriešiť ako problémy pracujúcich, tak aj ekologické problémy závodú.

tiež pri nábehu bolo treba pomôcť. Pri žatve, zbere zemlakov a inokedy zas vznikali výpady, poľnohospodárska produkcia si žiadala stiahnuť pracovníkov aj z priručenej výroby.

Podrobnejšie k ekológii: V najbližšom období sa má doriešiť strediskové hospodárstvo v uzavretom priestore so odstredovaním oleja, likvidáciou emulzných roztokov, pracuje sa na novej čističke, novom septiku. Doteraz čističku nemal nielen závod, ale ani celé mesto! Čistička sa už mala montovať koncom minulého roka, ale celé zariadenie výrobca v rámci internacionálnej pomoci postihnutým zemetrasením poslal do Leninakanu. Strojári teraz hľadajú náhradného dodávateľa, lebo čakáť roky na zariadenie čističky nechcú. Do roku 1993 sa plánuje zrekonštruovať kotolňu na tuhé palivo na plynové — vedľa závodú sa postavilo prefabrikované ploché panelové sídlisko a kotolňa ZTS obyvateľom zatiaľ veselo dymí. Na svoju obranu strojári môžu použiť aj trochu neobvyklý argument, že to u nich nie je s ekológou už také katastrofálne — v areáli závodú im rastú huby!

Za výstavby závodú sa staršie prevádzky rekonštruujú. Teraz sa strojári doslova topia v ťažkostiach kvôli kaliarni — musia sa jednotlivo prevádzky, napríklad montážnu — sťahovať do provizórií, a to nie je jednoduché. Minulý rok v auguste zasa bola odstavená celá výroba — medzi starým a novým závodom sa tahali káble, energetici ich prepájali. Dva týždne náhradného voľna preto od začiatku minulého roka nadrábali po sobotách. Augustový plánovaný výpadok však nebol zohľadnený v pláne!

Celý minulý rok zápasili v ZTS Gelnica tiež s nedostatkom hutného materiálu a odliatkov. Odliatky robili kedysi v ZTS Brno, teda takmer všetko mal na starosti jeden dodávateľ. Dnes sú na odliatky piati dodávatelia, a ne-dodávajú práve v najlepšej kvalite.

Za takýchto podmienok sa plán plniť len veľmi ťažko. Produkcia prírub sa presťahovala do priručenej výroby JRD Kyjov, aby sa kvôli rôznym presunom mohla časť výrobných kapacít uvoľniť, im, ako prevažne poľnohospodárom

Minuly doby kosmetických úprav

ROZHOVOR SE SOVĚTSKÝMI ODBORÁŘI Z AUTOMOBILOVÉHO PRŮMYSLU

V súčasnej dobe, kedy sa československý odbovový hnutí konštituuje, neškodí trochu sa poohládnuť za hranice. Situácia v Sovetském svazu už pomalu vykristalizovala. Odborári tu majú zkušenosť zo stávek, z bojů o postavení v závodoch a podnikoch, ustavili se prvni nezávislé odbory. Sovětskí pracující si také kladli otázku, zdali jim ještě mají odbory co říci. Dospěli k závěru, že stále mají.

V súčasnej dobe majú v Sovetském svazu nezastupiteľnou úlohu odborové svazy. Čelní predstavitelia však už nejsou pšny nad všim, jako byli dřívě. Nyní mají funkci koordinátů a mluvčích ve vztahu k centru a zabezpečují podmínky pro svobodnou činnost základních organizací. Mezi članky zmizely, a pokud se někde náhodou udržely, zkomirají v palbě kritiky.

Sovětské automobily na našich silnicích zdomácněly. Těšíme se na nové typy lidí, žilu apod., ale o tom, jak žijí a pracují lidé, kteří v SSSR automobily vyrábějí, mnoho nevíme. Proto jsme využili příležitosti a položili několik otázek Alexandru Pavloviči Kaširinovi, předsedovi ústředního výboru Odborového svazu pracujících automobilového průmyslu a průmyslu zemědělských strojů, a Genadiji Nikolajeviči Korznikovi, vedoucímu mezinárodního oddělení téhož svazu, při příležitosti jejich krátké návštěvy v Československu.

Jak se vyvíjí situace v sovětském automobilovém průmyslu?

A. P. Kaširin: Nynější stav tohoto odvětví bych charakterizoval jako přerostkou ve dvou etapách. První etapa, to je absolutní modernizace nových typů vozů na všech závodech, zefektivnění výroby, zkvalitnění práce. Další etapa, to je rozšiřování materiálové základny pro výrobu automobilů, abychom mohli uspokojit vysokou poptávku našeho obyvatelstva. V současné době v Tatarské autonomní republice budujeme nový závod na výrobu malolitrážního vozu Oka. Roční produkce by měla činit 900 000 kusů. Snažíme se prosadit nový a moderní design nových typů a auty nasýtit sovětský trh. Ten dnes není ani zdaleka uspokojen. Koupí automobilu před chází dlouhá čekací lhůta. Tu, žel, zřejmě neodstraní ani nově budované továrny.

G. N. Korznikov: Dnes je u nás velmi populární vůz značky Tauria. Je to nový model vozu Záporožec. O jeho kvalitách svědčí i fakt, že ho budou od roku 1990 od nás podle smlouvy kupovat i Angličané. Přes jeho popularitu však vyrábíme pouze malý počet automobilů tohoto typu. Všichni netrpělivě očekáváme nový automobil Oka, o kterém se už zmínil A. P. Kaširin. Už pro jeho cenu. Bude totiž stát 3500 rublů, což je pro nás velmi lukrativní cena. Má spotřebu dvojnásobně menší než stávající sovětské modely. Vůz — dvouválec — je sice menší, ale velmi praktický. Jezdí už několik set aut tohoto typu. Na trh jich však chodí málo, protože odborári závodú Kamaz si prosadili, že první oky si koupí ti, kdo je zhotovují. Vedení nemělo ná-

mitěk. Mimo jiné i z toho důvodu, že když nabíhá nový typ, jsou problémy s kvalitou. Dnes si v Kamazu hlídají dělníci kvalitu sami, což je pochopitelné.

Jaké problémy mají odborári ze sovětského automobilového průmyslu?

A. P. Kaširin: Náš odborový svaz v první řadě prosazuje zlepšení pracovních podmínek. To je náš největší problém. Mnoho našich závodů je ve špatném stavu. Technologie je zastaralá a rizikových pracovišť mnoho. Trváme na tom, aby staré a zastaralé zařízení se nahradilo novým a moderním, ovšem takovým, které by nezvyšovalo počet rizikových pracovišť. To se týká především síváren, kde je situace nejhorší. Proto jsme vypracovali v odborovém svazu program soustavného zlepšování pracovních podmínek ve slevárenství. Materiál jsme projednali na ministerstvu, abychom podpořili naši snahu administrativním nařízením. Dojednali jsme i finanční představy.

Také nás zneklidňuje bytová otázka — na podnikcích jsou poďadníky a dlouhé čekací lhůty. Zatím jsme nepřešli na nové metody hospodaření a nevytvořili si ani dost prostředků na sociální sféru.

Ptali jsme se na problémy. Nyní se ptáme na úspěchy v práci vašeho odborového svazu... Jak vypadá přerostkou v sovětských odbových?

A. P. Kaširin: V poslední době jsme dosáhli jasně koncepce odborového hnutí. Spousta funkcí, které jsme dřívě plnili, byla zbytečná. Dnes je naším hlavním úkolem obrana zákonných práv a zájmů členů našich odborů. Odmítli jsme funkce spojené s organizací výroby. Dnes se soustředujeme na ochranu při práci, na mzdové otázky, na otázky sociálního charakteru a ekologie. Doufáme, že už nikdy nebudeme muset starat o taková hnutí, jako například Svaz pro spolupráci s armádou nebo Červený kříž. Také jsme přestali organizovat socialistické soustředění. To je nyní záležitost pracovních kolektivů, pokud mají zájem. V daleko větší míře než dřívě se však zabýváme bezpečností práce. Přestali jsme s hospodářskou administrativou uzavírat kompromisy. Žádáme změny, nekosmetické úpravy! A opravdu se nám už podařilo řadu problémů vyřešit. Objektivně však musím říci, že ještě daleko více nám zbývá uđelat.

Zmínil jste se o ekologii. Jak se v Sovetském svazu mohou odbory starat o životní prostředí?

A. P. Kaširin: O této otázce jsme nedávno jednali na zasedání pléna našeho odborového svazu. Vypracovali jsme plány na ochranu životního prostředí v našich závodech ve dvou směrech. Za prvé zlepšit ekologii zavedením progresivního zařízení, jako jsou různé čističky vody, odlučovače a další ekozařizení. Druhý směr je spojený s výrobou automobilů. Doporučili jsme vypracovat takové konstrukce vozidel, které by umožňovaly využít katalyzátory. První směr už tvrdě prosazujeme a druhý zatím předkládáme k uvážením.

Antonín Karoch

chyby a nepresnosti lidí — ved sa pracuje s tisícnami milimetra. A kvalitná meračia technika tiež absentuje.

Konkrétna k výrobe a zníženiu špeciálnej výroby v rámci kombinátu: V ZTS Gelnica sú sústredené výroby 425 — mazanie, 336 — hydraulika, 319 — príručky a pre tržné fondy dodávajú vo výške jedného percenta produkcie zveráky (odbor 413). Mazanie sú mazacie prístroje ako príslušenstvo k obrábacím strojom, tvárnicím strojom, sklárskym linkám, kompresorovým staniciam, prakticky ide o prístroje, ktoré premazávajú ložiská či už s rotačným náhonom, kývavým alebo elektrickým náhonom. Veľká položka tejto výroby je vzlazná na koncern TST — malé mazanie musí ísť na každý obrábací stroj. Gelnickí strojári oवरujú v súčasnosti maznicu IMC 004, ktorá by mala riešiť tiež ekologické stránku — voči pôvodnej bude kompletne uzavretá. Olej sa nebude môcť dostať cez rôzne netesniace tesnenia von z maznice a povedzme neznehodnotí dodávky v cisternách, kde sa tieto maznice tiež používajú. Ohľadne špeciálnej techniky — tá vo výrobnom programe gelnické ZTS nebola.

Prí ohodnocovaní pracovníkov dochádzalo v minulých mesiacoch k veľkej kritike percentuálneho znížovania prémie. Ak sa totiž podpriemernému pracovníkovi zo stávkou ubralo 50 % prémie, stratil len 50 korún, kým pracant povedzme zo 700 korún bol postihnutý až 350 korunami. Takéto predpisy a ich dodržiavanie ani spokojnosť ani aktivitu nevyvolávali a nepodnecovali. Priemerný plat je inak v ZTS Gelnica 2714 Kčs. V materskom závodě prakovského podniku je zárobok o mnoho vyšší, v Prakovciach sú však hutnicke prevádzky. Pochopiteľne, že gelnickí strojári si hovoria, že vždy sú priručení k nejakému podniku, a tí si tam rozdelia vyššie zárobky, úplne presne však do ekonomickej kuchyne podnikov závod tiež nevidí. Gelničania si musia hospodáriť s pridelenými prostriedkami. V samotnej Gelnici bđli to strojárskych závodov

donedávna v ZTS na tom najlepšie, posledné správy však hovoria o tom, že v priemernom zárobku ich už Strojárne potravinárskeho priemyslu prebehli. Z pohľadu budúcich možností (gelnické ZTS má z brnenského podniku prave vziať výrobu ďalšej mazacej techniky), by však mali byť na tom v samotnej Gelnici asi najlepšie. Perspektívy sú však jedna vec, súčasnosť druhá.

Dobry prehľad o situácii nám podal terajší riaditeľ závodú Ing. Jaroslav Skalický. Zatiaľ sa mu nevysslovovala dôvera či nedôvera. Ale to sme už pri inej téme. Po minuloročných novembrových udalostiach sa v závodě najprv sformoval štrajkový výbor, z neho vznikla VPN. Práve táto VPN sa podstatnou mierou zaslúžila o demokratické voľby do ZV. Ich zaslúhou sa novým predsedom ZV stal Ing. Jaseňák. Do nového výboru odborárov sa dostala podstatná časť aktivistov VPN. Hoci takto vlastne pobočka VPN stratila na prvý pohľad svoj zmysel, pod vedením Zdeňka Fendu pracuje predsa len ešte ďalej. A to práve kvôli tomu, že ROH nemá možnosti vysloviť alebo nevyssloviť vedúcemu pracovníkovi dôveru, VPN túto možnosť má. Kvôli tomu sa tiež urychlene vytvorila samospráva. Otázka vyslovenia dôvery riaditeľovi závodú však má aj ďalší háčik. Po prípadnom vyslovení nedôvery môže alebo nemusí riaditeľa závodú odvolať riaditeľ podniku, tomu však ešte nebola vyslovená dôvera, a o jeho odvolaní opäť rozhoduje nadriadený — riaditeľ kombinátu.

Teda situácia non plus ultra. Až sa rozduřená hladina upokojí, opäť bude treba len a najmä riešiť z minulých rokov pretrvávajúce problémy.

Text a foto: Luboš Svetoň

Miestnosť uprostred dielne je vyvýšená ako na strážnej nůžke, odkiaľ má majster dobrý rozhľad po ľudoch a výrobe. Cez desiatu se zaplnila jedenástimi pracovníkmi, aby hovorili o vlastných problémoch. Tentoraz diskusia nabrala od samého počiatku rýchlejší spád. Upravíť osobné ohodnotenie, prémie, spresňovanie noriem, odhárať prestroje, čo s monštrum v dielni atď. Už pri objasňovaní týchto otázok sa debata dostala do polohy, keď zvykne o nej hovoriť, že bola ostrá.

to hovorili za kolektívu tvrdo, adresne a nič naviac. V stredisku sú „tahúni“, čo výrobu otvárajú dvere, vydržali i v dohrom i zlom. Fyzický náročná práca, kde bolo treba zo seba vydať silu, až kríže boleli a ruky trpeli. Mnohí predčasne opustili dielňu, lebo neunesli ťarchu práce a peniaze nie sú vždy motiváciou k re-kordom. Preto patrili k nosným stĺpom výroby v podniku, hoci ani dnes necítia vinu za terajšiu situáciu...

VAROVNÝ SIGNÁL

— Dnes nik nechce pochopiť, že naše požiadavky sú oprávnené a že neziadame nič naviac.

— Vôbec nestojíme o štrajk, ako si niekdo namýšľa. To je najkrajšie riešenie problému. Ktoré ponecháme v rukách predstaviteľov závodú a podniku.

— Keď vyruba špeciálky mala zelenú, vtedy majster musel zháňať ľudí do fabriky, bez ohľadu či bolo 1. maja, Vianoce, alebo Silvestra. Zodpovednosť prikazovala pomôcť splniť úlohy podniku.

Tieto a ďalšie slová vyslovovali pracovníci zo strediska 4304 — Z 04, prevádzky 3. Boli to slová veľmi citlivé, ktoré hľadali východisko zo zložitého kruhu.

— Kto sú hlavní iniciátori nespokojnosti? — najčastejšie sa kladie nesprávne položená otázka. Preto sa nepovie: Z čoho vyvierá nespokojnosť? V danom prípade vôbec neide o jednotlivcov, ale skôr o celé stredisko. Pre-

Známa skutočnosť (určite nielen u nás), že do 15. v mesiaci je v dielňach voľnejšie, platia sa prestroje. Často z núdze volajú do rúk lopaty, aby odhňali blato, ukládali narušené kocky, kosili burinu, všetko prehltili, len aby nebolo zle, že nechápú problémy. V druhej polovici mesiaca už nevedeli čo skôr chytiť do rúk, aby všetko stihli urobiť. Preto sa robilo aj v nadčasoch, piatok — sviatok.

Názory na terajšiu situáciu majú takmer zhodné. Problémy vysloviajú a nanášajú na rôznych úrovniach, len kvitujú, že málo sa vyriešilo k ich spokojnosti. V čom je záruka, že sa to obráti k lepšiemu?

Slová a hudba cez desiatu zo závodného rozhlasu zanikli vo vrave, ktorá sa chýlija k záveru. Chlapi sa začali rozchádzať po stredisku s vedomím, že ich predkladané požiadavky o prémiah, osobnom ohodnotení sa vyriešia k obaľnej spokojnosti. V ZTS Dubnica sa vedúci nezabávajú zodpovednosť, hoci podmienky a situácia je zložitá.

Jozef Dohňanský

V poslednej dobe se hodné hovori o ruzných zahraničnych firmách, ktoré jsou údadně ochotny nám téměř nezištně pomáhat při dalších rozvoji národního hospodárství.

Jak to která myslí dopřavdy, to se bude nyní postupně projevovat. První ukázkou skutečného postoje byla obchodní a družební jednání na mezinárodních specializovaných výstavách Autoprogress — Welding — Robot v Brně. Pravděpodobně leccos naznačí v ještě širší míře i jednání a konkrétní uzavřené dohody při dalších akcích Brněnských veletrhů a výstav letos na brněnském výstavišti: především při jarním brněnském veletrhu 7. — 12. dubna, podzimním podzimním strojírenským veletrhu od 12. do 19. září, při mezinárodní výstavě techniky pro tvorbu a ochranu životního prostředí ENVIBRNO (letošní slibná brněnská novinka!) a Inxevu (vynálezy, technické novinky). Obě tyto výstavy jsou plánovány na společný termín 23. až 26. říjen.

Tam si tedy rovněž budeme moci dotvrdit úsudek, jak která firma držela či drží své slovo, pokud se týká její angažovanosti u nás — a s tím též úsudek, nakolik si počítá nezištně a nakolik zisně. Přislíbené práce ještě nejsou nic, rozhodují vždy bilanceschopné výsledky.

—RJI

RIZIKOVÉ PRŮKAZY I. G. METALL

Na stopě nemocem z povolání

Nemoci z povolání vznikají zpravidla dlouhodobým účinkem většího počtu škodlivých látek. V západoněmeckém koncernu IG Metall navrhli kolektivní lékaři, aby každý v úvahu přicházející zaměstnanec závodu měl jakýsi rizikový průkaz, v němž by byla zaznamenána všechna pracovní rizika, z nichž by bylo možno zpětně usuzovat na příčiny eventuálně vzniklé nemoci z povolání.

V průmyslových podnicích NSR se v současné době užívá asi 110 tisíc různých chemikálií. Ročně se vyvíjí asi 700 nových látek, jimiž se částečně nahrazují upotřebené materiály. U většiny používaných chemikálií není v současné době známo nic bližšího o jejich škodlivosti pro zdraví. Heidelberský internista W. Huber, který se již delší dobu zabývá nemocemi z povolání, proto žádá, aby riziko pro zdraví člověka bylo přesně analyzováno, alespoň u nových chemikálií, které by před svým zavedením do běžné praxe měly projít podobnými zkouškami jako nově zaváděné léky.

Hlavní problém při výzkumu nemocí z povolání spočívá v tom, že nemoc stojí zpravidla až na samém konci dlouhodobého a nenápadně se stupňujícího poškození zdraví. Kromě intervalu mezi počátkem působení dané škodliviny na zdraví a propuknutí nemoci je ovšem nutno brát v úvahu i vliv dalších faktorů, např. monotónnosti práce, stresu a hluku na pracovišti. Zkoumání vlivu škodlivin na zdraví by se rovněž nemělo omezovat jen na karcinogenní látky. Existuje totiž řada chemikálií, jejichž dlouhodobé působení může vést k onemocněním nervového systému, alergiím, kardiovaskulárním chorobám či k chronickým onemocněním jater a ledvin.

Nezdrávka se stává, že drobné poruchy zdravotního stavu předcházejí plněmu propuknutí nemoci z povolání bývají chybně vykládány jako psychosomatická onemocnění. To platí zejména pro poruchy senzibility, nervozitu, sníženou výkonnost a schopnost koncentrace, poruchy paměti a náladovost. Tyto příznaky se často vyskytují u lidí pracujících s organickými rozpouštědly, např. trichlor — a tetrachloretylénem, a nesprávná diagnóza může mít pro postižené pracovníky závažné následky.

Protože pro vznik četných nemocí z povolání je charakteristická poměrně dlouhá doba latence, považuje prof. Huber za žádoucí, aby se kontrolní lékařská vyšetření prováděla minimálně jednou za dva roky. Přitom by se pozornost měla věnovat nejen škodlivému vlivu karcinogenních látek, ale i látkám z tohoto hlediska jen podezřelým. Pracovní lékařská vyšetření by navíc měla být zajištěna i po ukončení rizikového zaměstnání.

Při zvládnutí tohoto nelehkého úkolu by mohl pomoci již zmíněný rizikový průkaz, kde by byly uvedeny všechny formy zátěže na pracovišti. Tento průkaz byl zatím pokusně zaveden u dvou set zaměstnanců baden-württemberského závodu IG Metall. Zde se ukázalo, že nejzávažnější riziko představuje práce s rozpouštědly a látkami vyvolávajícími alergie.

Tento průkaz je dokumentem, kterým každý pracovník může prokázat, že je — či byl — na svém pracovišti vystaven rizikovým faktorům. V průkazu je uveden přesný popis pracovního prostředí, rizikové látky a jejich koncentrace, a také údaje o lékařských vyšetřeních a o případné léčbě. Všechny záznamy provedené pracovníkem musejí být stvrzeny závodním lékařem nebo bezpečnostním technikem. Průkaz je výhradním majetkem pracovníka a lékařské údaje v něm zaznamenané podléhají lékařskému tajemství.

Odborová organizace koncernu IG Metall doufá, že zavedením zdravotního průkazu se při sporech o příčinách nemocí z povolání převeze v budoucnu důkazní břímě z pracovníka na jeho zaměstnavatele. Vzhledem k objektivitě údajů vítá zavedení průkazů i vedení koncernu. Po ukončení zkušební obdoby má být průkaz znovu přepracován a pak již nebude stát nic v cestě jeho rozšíření na všechny závody koncernu. —bf—

[Převzato ze západoněmeckého časopisu Die Welt].

O umění podnikat

Stydím se, přiznávám. Ve věku zdatného padesátníka si stále připadám jako prvňáček naivně objevující svět a jeho zákonitosti. Stále o něco přicházím, něco mi chybí; něčemu nerozumím. Pořád se učím na svých chybách. Dědeček měl pravdu — nemám podnikavého ducha.

Děda nebyl továrník ani bankéř, ale šéfmontér hradecké Škodovky. Medikovec, kotlár; uměl pracovat a přemýšlet. Každý o něm tvrdil, že je podnikavý a já že se mu podobám. Na to poslední byl děda nejprve hrdý. Pak jen mlčel a posléze se stal alergickým.

Snahu mi však upřít nemohl. Když jsem něco podnikl, skončilo to v úpraskem. Uměrně s jejich počtem jsem podnikavosti zanechal.

Katastrofou byl můj vstup do jisté redakce, do rubriky zahraniční obchod. Šel mi radil: „Kšéjt musíš mít v krvi!“ Pak si ode mne půjčil pětistovku. Když jsem se o ni časem hlásil, kroutil smutně hlavou: „Nejsi obchodník. Já ti to chtěl vrátit v přemíchání... i s úrokem!“

Dělal to tak léta s ostatními. Jen já byl ten vůl, co neměl podnikatelského ducha, kšéjt v krvi. Přišlo ještě pár takových kopanců, až jsem konečně řekl: Dost!

Zabal jsem se učít. Podnikání — vlastnictví a vedení podniku; ekonomická činnost hospodářského subjektu vyznačující se samostatným a iniciativním využíváním vlastních nebo smlouvaných prostředků k dosažení co nejvyššího ekonomického efektu. Smlouvaný podnikání (joint ventures), společné podnikání s účastí...

Protiobchod — souhrnný pojem pro několik druhů obchodu — má několik podob: protikoupě (counterpurchase), kompenzace (offset), zpětná koupě (buy-back), výměnný obchod (barter) a složitější jeho forma — switch trading atd.

Vedl jsem rozhovory s lidmi formátu viceprezidentů firem Sony a Coca cola, s generální inspektorkou firmy Christian Dior a dalšími. Žil jsem ale v Praze, nakupoval v samošce a v Kotvě, podíval na naši zelináře.

Pak přišel 17. listopad, po něm pan Klaus. Vyhlásil konec centrálního plánování. Budeme se řídit státním rozpočtem. Začínám se znovu učít...

Zúčastnil jsem se únorového Mezinárodního kongresu ekonomů v Praze. Vyslechl referáty pánů Dlouhého, Klause, Barčáka. O přestávce káň pak naše ředitelé, náměstky. Z řeči těch posledně jmenovaných nemám dobrý pocit. Uvědomil jsem si, jaká tu vládne informační krize; vakuum, chaos. Mnozí z nás nemají žádné podnikatelské informace, počínaje průzkumem trhu. Mají ovšem iluzi, že se o trh nemusí starat vůbec. Přesto by ale všichni rádi ještě dnes — vlastně ihned — vstoupili sami do zahraničního obchodu.

Takže zase něčemu nerozumím. Nemám strach z připravovaných zákonů a opatření, ale z vlastních lidí. Lehkomyslných, nepřipravených vstoupit do ekonomického prostředí zcela odlišného od současných a vžitých forem.

Děda měl pravdu. Nejsem zkrátka podnikatelský typ.

Stanislav Čech

VYNALEZAT - OBJEVOVAT - MYSLET

Měl jsem možnost podívat se „pod pokličku“ tváří iniciativy na několika místech v Itálii. Velká chemická továrna v Castellině: Na otázku, kdo se stará o rozvoj iniciativy v závodech, překvapeně odpovídl průvodce (poslanec za oblast Pizy): „Jak, staré? ... To je přece záležitost toho, kdo na nápad přišel — a podniku, který zkoumá, zdali nápad může využít ve prospěch prosperity podniku.“

Zavedl mě do kabinetu, kde byl magnetofon, blok papíru, na stěně zasunutý do zásobníku písy papíru — problém byl vyřešen, pás se vytáhne. Pracovník, který přišel na nápad jak a co udělat, si sedne, zapne magnetofon, nadiktuje číslo pracovního průkazu a „podává zlepšovací návrh“ tím, že ho namluví na pásek. Když návrh zpracoval důkladněji, řekne, že návrh současně podává v podatelně technického ředitele. A další osud? Ještě tenkrát týden za ním někdo přijde nebo je zavolán do „techniky“ a domluví se s ním o realizaci. A je tomu jako v „brainstormingu“: i námet, který se zpochybní, „hloupost“, může mít konstruktivní jádro. V každém případě i za námet dostane dotyčný odměnu „pro úspěch“ — je to jistě člověk, který o práci přemýšlí. Byla by škoda ztratit ze zorného pole — může být podniku užitečný.

Co třeba odborová organizace — do věci nezasahuje? Proč — vždyť je tu přímý vztah zaměstnavatele a zaměstnavatele. Do tohoto vztahu nemá právo nikdo mluvit. Je-li o cizím, prokazuje soud. Podnik přece potřebuje chytré lidi. Když se ukáže, že těch vynálezů přibývá od jednoho vynálezce — dostane se pracovník do rozvojové dílny nebo konstrukce. A když se zdá, že řešení podnik nepotřebuje, a přesto si vynálezce myslí, že je to dobré, jde na „trh“, na výstavu nebo veletrh. Užitečně uspěje. Může si také založit vlastní živnost, jediné užitečné rozhodnutí o tom, zdali uspěje nebo zkrachuje. Může se také uplatnit inzerátem nebo sdělením v odborném tisku.

Je-li kdo jeho námet prosazuje, když by se mu podnik bránil v případě „že nechce“? Průvodce: Proč? Jestliže je to užitečné pro podnik, proč by tomu někdo bránil? Dohodnou se s ním, že je to sice užitečné, ale ukládají vše do fondu pro další inovační studie. Je-li to možné využít hned,

Pokud je pro časopis zajímavý, „centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

Další okruh otázek: Jak vynálezce žije — má organizaci? Říčí tomu organizace je pro naše pojetí poněkud volná vazba. Každý, kdo má zájem o trvalou informaci o vynálezovství a objevitelství, přihlásí se o pravidelné zasílání časopisu: Je to v podstatě příspěvek k trvalému spojení s tím, co se děje v patentnictví, jaký je současný stav techniky, jaké jsou kde besedy, školení, kursy, na které si zaplatí vložení; v němž má seznam kanceláří, které mohou poskytnout služby. Dozví se kde a kdy se pořádá ples, nebo kde je klub, který mu poskytně setkání s lidmi stejného zaměření.

Jednou za rok je setkání iniciativních lidí v oboru technické tvůrčí práce a tato „sešlost“ posoudí, zdali hlavní spojení mezi

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

Rozšířené jsou „burzy“. Najde tam počítačové programy, nabídky výpočetní elektroniky a nejrůznější nabídky vynálezů. Někdy jsem měl pocit, že to funguje samo. Ve skutečnosti se ale kolem všech těchto akcí točí řada organizátorů — nikoliv jakýchkoli funkcionářů — ale „obchodníků“, kteří za to, že umějí tyto akce zorganizovat, mají slušnou odměnu (ať jednotlivci nebo organizace).

Příště si můžeme pohovořit o tom, jak to vypadá v „našem Interkompasu“ — podniku pro „výrobu technických produktů“ v Arménii. Miloslav Wimmer

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

Mnohé závodní výbory již nyní uvažují, kam zorganizují společné autobusové výlety pro členy odborové organizace včetně důchodců. Berou v úvahu, že návštěvnost některých památných objektů je příliš velká, zatímco jiné by si zasloužily větší pozornost. Vítány jsou všechny návrhy v knize J. Kaluse, J. Pernese a V. Tkáčů „Muzea na Moravě a ve Slezsku“, kterou vydalo ostravské nakladatelství Profil. V ní se například rýsuje velmi vděčná „kovácká“ trasa Stará huť u Adamova — Blansko — případně i návštěva technického muzea v Brně. Citujeme z uvedené knihy základní údaje o těchto objektech:

KAM na společné výlety?

Dominantou Liechtensteinské staré hutě v údolí Křtinského potoka je 10 metrů vysoká dřevohelna pec. Při ní jsou zachovalé zavážecí rampy, 2 menší pece na pálení vápna, bývalá modelárna, obytná budova, důmyslné vodní hospodářství. Vyrábělo se zde zhruba od r. 1730 do r. 1875. V modelárně je poutavá výstava o vývoji železářství od halštatské a keltické doby přes Velkou Moravu do 19. století. Nechybějí pohyblivé modely, ani někdejší výrobky včetně dělových kouli pro bitvu u Slavkova. Prostě pastva pro kovácké oči.

V Okresním muzeu v Blansku můžeme mj. obdivovat modely velkomoravských železářských pecí a expozici „Blanenská umělecká litina“. Zdejší sbírky umělecké litiny (zejména z bývalých místních Salmových železáren — nyní ČKD) dokumentují vysokou uměleckou vyspělost starých sléváren a inspiřují k obdobné umělecké tvorbě kováků. Jsou nejcenějším souborem svého druhu ve střední Evropě a možná ve světě.

V Technickém muzeu v Orli ulici v Brně stojí za zhlédnutí také expozice „Vodní energetika“ (Kaplanova turbína aj.), „Kovolitectví“ (od počátku do současnosti, mistrné výroby: anar, konvar, zvonar, litná děl, mosazník), „Mechanická hudba 19. století“ (hrači stroje, automatofony) a „Výpočetní technika“ (samočinné číslicové a analogické počítače).

Kniha o moravskoslezských muzeích inspiřuje ovšem o mnoha dalších obdobných trasách, spjatých s vývojem kovoprůmyslu. Takže — když na výlet, tak za putavým a inspiřujícím poučením o dovednosti, umu i umění našich kováckých dědů a pradědů!

—rn—

TRIBUNA vynálezců a zlepšovatelů

DOTAZ: Konstrukce vydala návrh změny na doplnění masky nákladního vozu z důvodu vyhovění požadavku zákazníka. Toto řešení zdrazilo výrobek. Část řešení byla již realizovaná přípravou výroby. Z vlastní iniciativy jsem vypracoval řešení nové plastové masky, která obdržela PVZ. Na základě mého řešení byl zrušen původní návrh změny a byl vydán znova opravený návrh změny (dále NZ) podle nového řešení. Vzhledem k tomu, že nová plastová maska, vyráběná jiným závodem je dražší než maska původní vyráběná závodem byla vypočtena odměna z rozdílu cen cenovým odborem. V případě, že bych nepodal své řešení, bylo jednoznačně zavedeno do výroby provedení podle původního návrhu změny. Protože mé řešení oproti řešení podle původního NZ přineslo ekonomický efekt, žádám vás o odpověď, zda nové řešení masky mělo být vyhodnoceno k tomuto původnímu návrhu změny přesto, že k mému novému řešení nebylo realizováno ve výrobě.

K. T., Mnichovo Hradiště

ODPOVĚD: Návrh změny není definitivním rozhodnutím o realizaci, jedná se

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.

„centrum“ a členem plní představy a požebuje, které vynálezce potřebuje. Zdáli informace o výstavách a veletrzích doma i v zahraničí jsou časné a adresné. V této „centrále“ je možno si objednat možnost vystavovat, publikovat, vyjízdit — přirozeně vše za úplat.